

دکتر تقی لطفی

وکیل دادگستری

جامعه ماگس - پلانک

مقدمه

«جامعه ماگس - پلانک برای پیش برد علوم»^۱ اجتماعی علمی است که بسال ۱۹۴۸ در شهر گتینگن تشکیل یافت. این جامعه، چنانکه از نام و از وصف آن پیداست، در راه دانش انسانی و برای اعتلای سطح کاوش و پژوهش تلاش می کند، و از آنجاکه از استقلال و آزادی برخوردارست، بدولت و هیچ سازمان اقتصادی دولتی بستگی ندارد.

اجتماع ماگس - پلانک در حقیقت جانشین جامعه امپراتور ویلهلم دوم است که در سال ۱۹۱۱ بوسیله هارناک^۲ محقق تاریخ مذهب تأسیس شد و تنها به تحقیق و تفحص در علوم طبیعی می پرداخت. پس از جنگ دوم جهانی و پدید آمدن شرایط نو این جمعیت نیز شکل و نیروی تازه گرفت و نام ماگس پلانک بر آن نهاده شد.

ماگس پلانک (۱۸۵۸-۱۹۴۷) فیزیکدان و مخترع آلمانی، دانشمند و متفکر و محقق علوم طبیعی، استاد دانشگاه برلین و گتینگن، کار اصلی او در زمینه تابش پرتوهای فزایی و تبدیل حرارت به انرژی و برعکس بود. پلانک با کشفهای فراوان

(۱) Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften.

(۲) Adolf von Harnack, ۱۸۵۱-۱۹۳۰

در فیزیک به تکامل علوم طبیعی کمکی بسزا کرد. وی با ایجاد «نظریه ذره‌ها براساس قانون تابش» در سالیان ۱۹۰۰-۱۸۹۹ علم فیزیک را دگرگون ساخت. این نظریه در سال ۱۹۰۵ برای نخستین بار بوسیله انشتین عمق داده شد و سپس بوسیله دانشمندان دیگر بکاررفت. پلانک بسال ۱۹۱۸ جایزه نوبل گرفت. از اوست: «مقدمه‌ای بر فیزیک نظری» در پنج جلد؛ «سخنرانیها و خاطره‌ها»؛ «سیمای جهانی فیزیک نوین».

مؤسسه‌های ماگس - پلانک. جامعه ماگس - پلانک مرکب از مؤسسه‌های کاوشی و تحقیقی، بلکه اتحادیه این مؤسسه‌هاست که در شهرهای آلمان پراکنده‌اند و شماره آنها به چهل و اندی می‌رسد. مؤسسه‌های ماگس - پلانک نخست تنها در علوم طبیعی تفحص می‌نمودند، ولی رفته رفته مؤسسه‌های علوم نظری بر آنها افزوده شد. امروزه مؤسسه‌های حقوقی در جامعه ماگس - پلانک مقام خاصی دارند.

مؤسسه‌های حقوقی ماگس - پلانک. نخستین مؤسسه حقوق عمومی خارجی و حقوق بین‌الملل ماگس - پلانک^۱ بسال ۱۹۲۴ در شهر هایدلبرگ تاسیس یافت. پس از آن در سال ۱۹۲۶ مؤسسه حقوق خصوصی خارجی و بین‌الملل ماگس - پلانک^۲ در شهر هامبورگ بوجود آمد.

در سال ۱۹۶۳ نظر بر این قرار گرفت که مؤسسه دیگری در قلمرو حقوق تطبیقی بنام «مؤسسه تاریخ حقوق اروپایی ماگس - پلانک» تشکیل یابد. این طرح در ابتدا با مخالفت استانها روبرو شد.

استانها از منافع دانشگاههای خود دفاع می‌نمودند، چه بیم آن داشتند که ایجاد مؤسسه‌هایی مانند مؤسسه‌های علوم نظری

(۱) Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht.

(۲) Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht.

ماگس-پلانک نیروی پژوهشی را از دانشگاه سلط یا آنرا ضعیف کند. گذشته از این استدلال می نمودند که جامعه ماگس - پلانک در زمینه علوم طبیعی کاوش می کند و نمی تواند موسسه های علوم نظری را نیز در برداشته باشد.

طرفداران توسعه جامعه ماگس-پلانک این تأمل را وارد نمی دیدند. آنها اطمینان می دادند که جامعه قصد تضعیف موسسه های دانشگاهی را ندارد. همچنین یادآور می شدند که جامعه دارای وسعت لازم هست و تاب کشیدن موسسه های علوم نظری یا اجتماعی را نیز دارد. و اینکه موسسه تازه در هنگام گسترش جامعه مربوط بکدام رشته است، به علوم طبیعی، نظری یا اجتماعی در نفس امر و با توجه به هدف جامعه بی اهمیت است. موسسه هایی که خصلت کاوشی یا پژوهشی داشته باشند، می توانند در چهارچوب جامعه جای گیرند.

در سال ۱۹۶۵ شورای علمی ضمن توصیه هایی درباره «تشکیل موسسه های تحقیقی غیر دانشگاهی» از توسعه جامعه ماگس-پلانک جانبداری نمود. شورا نظر داد که جامعه نامبرده را نباید از داشتن دیگر موسسه های علمی محروم ساخت، چه این عمل با هدف تشکیل جامعه تناقض دارد.

سر انجام اندیشه «اتحاد مؤسسه های علوم طبیعی و موسسه های علوم حقوقی» در داخل جامعه ماگس - پلانک پیروز شد و استانها نیز دست از مخالفت کشیدند. دو موسسه دیگری که در پی این جریان تشکیل یافت، یکی مؤسسه حقوق جزای خارجی و بین المللی ماگس - پلانک^۱ در شهر فرایبورگ بود، و دیگری «موسسه ماگس - پلانک مونیخ».

(1) Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht.

مؤسسه ماگس - پلانک مونیخ

دانشگاه مونیخ از پانزده سال باین سوبه حقوق تالیفی و حقوق علایم و اختراعات توجه خاصی مبذول می‌داشت. گذشته از آنکه این رشته جزء برنامه دروس دانشکده حقوق بود، در سازمان تحقیقی دانشگاه نیز موسسه‌ای بنام «موسسه حقوق خارجی و بین‌المللی اختراع و تالیفی و علامتها» وجود داشت که ریاست آن با پروفیسور اولمر بود.

پس از حصول تفاهم میان دانشگاهها و جامعه ماگس - پلانک که از آن سخن رفت، اینک در ماه دسامبر ۱۹۶۵ موسسه حقوق خارجی و بین‌المللی امتیاز اختراع، تالیفی و رقابت ماگس - پلانک^۱ در شهر مونیخ پایتخت استان بایر تاسیس شد و کار خود را اول ماه مارس ۱۹۶۶ دوشادوش موسسه حمایت حقوقی صنعتی و حقوق تالیفی دانشگاه مونیخ^۲ آغاز نمود.

دوموسسه، یکی دانشگاهی و دیگری بیرون دانشگاهی، از ابتدا راه همکاری در پیش گرفتند؛ هر دو موسسه در یک ساختمان با ائاتیهمشترک اقامت گزیدند و ریاست هر دو بیک استاد، پروفیسور اویگن اولمر، محول شد. مسئله تقسیم کار میان آن دو، چنانکه پروفیسور بکر^۳ رئیس دانشگاه مونیخ در مراسم افتتاح موسسه توضیح داد، طوری حل شده بود که بدانشگاه لطمه‌ای نخورد. وی اظهار نمود که «موسسه حمایت حقوقی صنعتی و حقوق تالیفی» همچنان موسسه دانشگاهی باقی خواهد ماند و آموزش نظری و پرورش نسل جوان را در دست خواهد داشت؛ از این پس صیانت حقوق خارجی

-
- (۱) Max-Planck-Institut für ausländisches internationales Patent-, Urheber- und Wettbewerbsrecht.
 - (۲) Institut für gewerblichen Rechtsschutz und Urheberrecht der Universität Muenchen.
 - (۳) Prof. Becker.

وبین‌المللی و نیز حقوق تطبیقی در قلمرو تالیفی ، امتیاز اختراع
و علامتها بامؤسسه نوین ماگس-پلانک مونیخ خواهد بود و بر مبنای
وسیعتری ادامه خواهد یافت .

گشایش مؤسسه ماگس - پلانک مونیخ. روز هفدهم اکتبر سال ۱۹۶۷
مؤسسه افتتاح یافت . حاضران عبارت بودند از دانشمندان ، حقوقدانان ، کارشناسان
و بعضی از شخصیت‌های برجسته بین‌المللی این رشته ، همچنین استادان دانشگاه‌های
پاریس ، استکهلم ، رم ، نیویورک، آتن، پراگ، هلسینکی ، بوینس آیرس ، میلان ،
اوپسالا (سوئد) ، نوشاتل ، اشتراسبورگ ، لیوبلیانا ، دیزون و کاتن. شرکت دانشمندان
خارجی بیشتر بواسطه آشنایی با پروفیسور اولمر بود که در آلمان استادی گرانمایه
و در مجمع‌های بین‌المللی دارای وجهه‌ای فراوان است . اجتماع آنها حکایت از
همکاری دوستانه و مسالمت آمیز بین‌المللی می نمود .

در طی مراسم دربارۀ ارزش تحقیقات علمی در بخش حقوق تالیفی و امتیاز اختراع
و ثبت علامتها در سطح ملی و بین‌المللی ، و نیز اهمیت هماهنگی و همگامی در آموزش
و پژوهش حقوقی این رشته از هر سو اظهار نظر و نکته‌های لازم و سودمند یادآوری شد.
نخست پروفیسور بوتناندت^۱ ، رئیس جامعه ماگس-
پلانک ، به میهمانان خوش آمد گفت. سپس پروفیسور بدن‌هاوزن^۲ ،
مدیر دفاتر متحد بین‌المللی حمایت مالکیت معنوی در ژنو ، بستگی
سازمان بین‌المللی نامبرده را بامؤسسه ماگس-پلانک مونیخ تایید
نمود و همکاری و فعالیت پروفیسور اولمر رئیس کمیسیون تجدیدنظر
قسمتی از قرارداد برن را در بئرمرسا نیدن کنفرانس استکهلم ستود.
همچنین م. گ. فینیس^۳ ، رئیس مؤسسه بین‌المللی امتیاز
اختراعات در لاهه ، ضمن اعلام بستگی بامؤسسه ماگس - پلانک

(۱) Präsident Prof. Dr. Butenandt.

(۲) Prof. Bodenhausen.

(۳) M. G. Finnis.

مونیخ اهمیت کارهای تحقیقی موسسه را در راه همانند سازی حقوق^۱ در قلمرو اروپا گوشزد نمود .

پروفسور لیونگمان^۲ ، مدیر موسسه حقوق معنوی دانشگاه استکهلم ، مؤسسه ماگس-پلانک مونیخ را « بزرگترین و کاری ترین سازمان جهان برای کاوش علمی در یکی از پهناورترین بخشهای حقوق نوین » نامید . وی برای « نخستین محرك^۳ » موسسه ، پروفسور اولمر ، ویاران او آرزوی پیروزیهای بیشتری نمود . دکتر هرتل^۴ ، رئیس اداره ثبت اختراعات آلمان ، نیز به نمایندگی رئیس کل محکمه عالی امتیاز اختراعات ، ضمن بحث درباره اهمیت اقتصادی حمایت حقوقی صنعتی گفت که حمایت مزبور به نفوذ علمی و همکاری بین المللی نیاز دارد؛ تشکیل موسسه ماگس-پلانک مونیخ باین هدف کمک می کند .

پروفسور شاید^۵ رئیس اتحادیه حمایت حقوقی صنعتی و حقوق تالیفی آلمان نیز بستگی و همکاری موسسه و اتحادیه را تایید و درباره توجه روزافزون کشورها باین قسمت از حقوق بحث نمود .

سرانجام رئیس موسسه ، پروفسور اولمر ، سخنرانی جامع و عمیقی در باره حقوق تطبیقی و بنیاد کاوی در حقوق تالیفی و حمایت حقوقی صنعتی^۶ ایراد نمود . بعد از ظهر همان روز دکتر بایر^۷ ، عضو موسسه ماگس - پلانک مونیخ ، درباره اصل حوزه ای بودن حقوق علامتها و داد و ستد اقتصادی بین المللی^۸ سخنرانی کرد .

(۱) Rechtsangleichung.

(۲) Prof. Ljungman.

(۳) primus motor.

(۴) Dr. Haertel.

(۵) Prof. Ellscheid.

(۶) Rechtsvergleichung und Grndlagenforschung im Urheberrecht und gewerblichen Rechtsschutz.

(۷) Prof. Dr. Friedrich-Karl Beier.

(۸) Territorialität des Markenrechts und internationaler Wirtschaftsverkehr.

موسسه ماگس - پلانک مونیخ بیدرنگ از فردای افتتاح کار عادی خود رادنبال نمود و جلسه‌ای تشکیل داد تا در باره «غامض دستگاههای محاسبه الکترونیک از نظر - حقوق تالیفی و امتیاز اختراع» بحث و جستجو کند .

-۲-

مدیر موسسه ماگس - پلانک مونیخ
پروفسور اولمر^۱

اویگن اولمر، فرزند دکتر ریشارد اولمر دارنده بنگاه طبع و نشر کتاب، در تاریخ بیست و ششم ژوئن ۱۹۰۳ در اشتوتگارت بدنیا آمد .
پس از پایان تحصیل در دانشگاههای توینگن و برلین، دوره دکترای حقوق و سپس دوره احراز شرایط اشتغال به استادی را در دانشگاه توینگن گذراند و در تاریخ ۱۰ ار ۱۹۲۹ به مرتبه استادی رسید .

پروفسور دکتر اویگن اولمر تدریس حقوق را از سال تحصیلی ۳۰-۱۹۲۹ در دانشگاه رستک^۲ آغاز نمود، سپس مدت بیست و پنج سال (۵۵-۱۹۳۰) در کرسی استادی حقوق دانشگاه هایدلبرگ به تعلیم، و همچنین تحقیق پرداخت . وی از سال ۱۹۵۵ در دانشگاه حقوق دانشگاه مونیخ به تدریس و تفحص و تتبع اشتغال دارد .
درس پروفسور اولمر در رشته حقوق خصوصی آلمان و خارجی و بین‌المللی، حقوق بازرگانی و حقوق تطبیقی است. ولی در سالیان اخیر هم خود را تنها صرف حقوق-تالیفی و حمایت حقوقی صنعتی می‌کند .

وی گذشته از تدریس، ریاست «موسسه حقوق تطبیقی» همچنین «موسسه حمایت

(۱) Prof. Dr. jur. Dr. jur. h. c. Eugen Ulmer.

(۲) Rostock.

حقوقی صنعتی و حقوق تالیفی» دانشگاه را نیز بعهده دارد. پس از سال ۱۹۵۵ یکبار به ریاست دانشگاه مونیخ انتخاب شد. دانشگاه استکهلم با توجه به خدماتهای علمی و ارزنده پروفیسور اولمر درجه دکترای افتخاری بوی اعطا نموده است.

سمتهای پروفیسور اولمر بیرون از دانشگاه عبارتست از ریاست موسسه ماگس - پلانک مونیخ، عضویت فرهنگستان علوم هایدلبرگ، عضویت فرهنگستان علوم بایر، نمایندگی جمهوری فدرال آلمان در هیئت دایمی اتحادیه برن بمنظور حمایت از آثار ادبی و هنری، نمایندگی آلمان در هیئت دولتی موافقتنامه جهانی حقوق تالیفی.

او خدمت مطبوعاتی را نیز تابع هدف علمی ساخته است و با این فکر با «مجله حمایت حقوق صنعتی و حقوق تالیفی» بخش بین المللی، و «مجله سراسر حقوق بازرگانی و حقوق اقتصادی» همکاری می کند.

آثار اصلی پروفیسور اولمر عبارتست از علایم تجارتي و رقابت نامشروع، سال ۱۹۲۹؛ حقوق برگهای بهادار، ۱۹۳۸؛ حقوق تالیفی و بنگاه نشر کتاب، چاپ دوم ۱۹۶۰؛ حمایت حقوقی هنرمندان اجرا کننده، سازندگان دستگاہهای نقل صوت و شرکتهای فرستنده، ۱۹۵۷؛ حقوق رقابت نامشروع در کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا در پنج جلد، سال ۱۹۶۵ بعد. همچنین رسالهها و مقاله‌های بی شمار در باره حقوق بازرگانی، حمایت حقوقی صنعتی و حقوق تالیفی در کتابهای جیبی، مجلهها و یادبودها.

-۳-

اندیشه پروفیسور اولمر

سخنرانی پروفیسور اولمر در جشن گشایش موسسه ماگس - پلانک مونیخ بلحاظ وضع کنونی حقوق تالیفی و حمایت حقوقی صنعتی، همچنین آینده آن دارای اهمیتی

-۱۴-

خطیرست.

استاد در نطق خود به بررسی مسئله‌های اصولی و اساسی حقوق تالیفی، حقوق-

امتیاز اختراعات و علائم تجارتي می‌پردازد. بنظر وی مبنای لازم برای تحقیق در این زمینه دو چیز است:

کاوش واقعیت‌های حقوقی و نفع وفایده‌ها ^۱ که ما را با حقایق زندگی

حقوقی، و بانیروهای موثری که در جامعه و اقتصاد اندر کارند، آشنایی سازد:

دیگر **تطبیق حقوقی** یا همان روش حقوق تطبیقی که فکر حقوقی را از خطر

تنهایی رهایی می‌بخشد و میدان دید پهنآوری را بروی ما می‌گشاید.

پروفسور اولمر از این دریچه در نهاد اندیشه‌ها نگرسته راه حل اختلاف را با

توجه بموقع ملی و بین‌المللی حمایت حق مولف، حق مخترع و علامت بازرگانی

نشان می‌دهد:

مفاهیمی که دستگام‌های حقوقی ملتها مبداء بحث قرار می‌دهند، اغلب مختلف

است؛ با این وجود نتیجه‌هایی که رویه‌های قضایی استنباط و تحصیل می‌کنند، بایکدیگر

هماهنگی دارند. علت چیست؟ علی‌رغم گوناگونی مفهومی و بناهای حقوقی،

خویشاوندی شکلهای اقتصادی و اجتماعی، همچنین شباهت ملاحظات انصاف

مربوط بدان، شکلهای انطباق نتایج در رویه‌های قضایی را امکان پذیر می‌سازند. هرگاه

در زیر پی بناهای اصولی، در زرفا نظر افکنیم، اندیشه‌های حقوقی مشترك نمایان

می‌شود که خصلت آنها عدالت، و اعتبار آنها سراسری و جهانی است. بلاحاط عام،

کشف این گونه هماهنگیها و اندیشه‌های عدل و انصاف تکلیف مهم حقوق تطبیقی

است. ناطق با نکر مثالهایی از بخش حقوق علامتها و حقوق تالیفی این طرز پژوهش و شیوه

کار را توضیح می‌دهد.

پس از آن پروفسور اولمر نظریه‌های کهنه را که هنوز در حقوق تالیفی و حمایت

اختراع رواج دارند، دردیده آورده به بوته نقد علمی می‌سپارد. وی بخصوص از دو

(1) Rechtstatsachen- und Interessenforschung.

فکر نمونه یاد می کند که در برابر یگدیگرند و تا این لحظه هیچیک بر دیگری پیروزی نیافته است :

یکی اندیشه مالکیت معنوی^۱ که از نظریه حقوق طبیعی پدید آمده ، رشد کرده است . عدالت بزعم آن اقتضا دارد که به مولف یا مخترع ، مالکیت بر آفریده وی تفویض شود .

دیگر آن تأمل حقوقی ، فرهنگی و اقتصادی^۲ که از روی سیاست و تدبیر در عمق معنای حق تالیفی و امتیاز اختراع می کاود . این نظریه به فایده حقوق تالیفی و حمایت اختراعاتها توجه می دهد ؛ غایت آنست که پیشرفت علم و هنر و ادبیات ، فن و صنعت آسان شود ؛ این آسانی زمانی فراهم می آید که به مولف یا مخترع حق انحصاری^۳ بر اثر یا اختراع اوداده شود .

ما امروز در برابر نظریه های «مالکیت معنوی» و «حق انحصاری» در قلمرو حقوق تالیفی و امتیاز صنعتی چه اندیشه می کنیم ؟ حقوق تطبیقی در پاسخ بمایاری می دهد . حقوق تطبیقی بمافهومی از عدالت می شناساند که مشترک همه دستگاهاهای حقوقی ملتهاست . آن مفهوم اعتقاد بدانست که مولفان و مخترعان را مزدی مناسب برای کار فکری آنها سزاست^۴ .

از این اندازه که بگذریم . پراکندگی عقیده ها دامنه می یابد . چنانکه گروهی خود را از قلمرو «حق انحصاری» خارج می دانند و تنها به پرداخت مزدی به پدید آورنده اثر اکتفا می کنند . از اینرو اختلاف در این مسئله که آیا بایست به آفرینندگان فکری ، گذشته از دعوی خسارت (جبران زحمت)^۵ حق انحصاری نیز داده شود یا نه ،

-
- (۱) Lehre der angemessenen Belohnung für die geistige Arbeit.
 - (۲) Vergütungsanspruch.
 - (۳) Idee vom geistigen Eigentum.
 - (۴) Rechtspolitische, Kultur- und wirtschaftspolitische Erwägung.
 - (۵) Ausschliessliches Recht.

بجای خود باقی است . و این جدایی رأی‌ها در حقوق امتیاز اختراع بیشترست ، چه می‌بینیم که يك سمت امتیاز اختراع در حکم حق انحصاری است، و سمت دیگر مخترع برگی دارد بنام گواهی مخترع^۱ که تنها دعای مزد را برای مخترع تضمین می‌کند ، چنانکه در کشورهای شرقی اروپا متداول است .

برعکس در حقوق تالیفی اندیشه مزد کار فکری با مفهوم حقوق شخصیت^۲ بستگی پیدا می‌کند . این دو فکر در بستگی بایکدیگر بنظر پروفیسور اولمر شرط توسعه حق تالیفی بمثابة حقی انحصاری است .

(۱) Erfinderbescheinigung.

(۲) Die Idee des Persönlichkeitsrechts.